

pbo

Toolkit

Programmabeleid bepalend orgaan

Voorwoord

Beste pbo-leden,

Welkom bij het programmabeleid bepalend orgaan (pbo) van de lokale omroep.

Met uw inzet, kennis en betrokkenheid vormt u een onmisbare schakel in het fundament van de lokale publieke omroep. Juist nu de sector zich in een stroomversnelling bevindt en toewerkt naar het nieuwe stelsel, is het belang van een sterk, betrouwbaar en representatief pbo, groter dan ooit.

Deze toolkit is speciaal ontwikkeld ter ondersteuning in uw rol. In het eerste deel vindt u een toelichting op uw wettelijke taak, aangevuld met actuele inzichten uit het wetsvoorstel. Het tweede deel biedt praktische handvatten en een duidelijk kader voor de uitvoering van uw taak en de samenwerking met bestuur en redactie van uw lokale omroep.

Ons doel is dat u uw rol met plezier, duidelijkheid en vertrouwen kunt vervullen — en dat het pbo uitgroeit tot een stevig, professioneel en zelfsturend adviesorgaan dat de lokale omroep én de samenleving sterker maakt.

We wensen u veel inspiratie en succes in deze waardevolle taak.

Met vriendelijke groet,

Ook namens alle NLPO-collega's en de kwartiermakers,

Eric Horvath
Directeur-Bestuurder NLPO
Samenwerkings- en coördinatieorgaan voor de lokale omroep

augustus 2026

PS: Soms wordt het pbo informeel ook wel de programmaraad genoemd. Wij volgen de formulering zoals die is beschreven in de officiële wet- en regelgeving.

De basis

De sector in beweging

Lokale omroepen bestaan al sinds 1974 en zijn sinds 1988 in de Mediawet opgenomen; zij vervullen een belangrijke taak: onafhankelijke, betrouwbare en toegankelijke informatie voor alle inwoners. In de praktijk stonden veel omroepen lang onder druk door beperkte middelen en een grote afhankelijkheid van vrijwilligers. Hierdoor was de kwaliteit vaak wisselend en konden omroepen hun wettelijke publieke taak niet altijd volledig waarmaken.

Om deze reden - en omdat de behoefte aan lokale kwalitatieve journalistiek sterk is toegenomen - wordt de sector versterkt. Het Rijk, de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) en de NLPO werken gezamenlijk aan het wetsvoorstel Uitvoering publieke mediaopdracht op lokaal niveau. Het doel daarvan is helder: van ruim 220 lokale omroepen naar 80 krachtige, toekomstbestendige streekomroepen (die overigens in het wetsvoorstel lokale omroepen heten). Hierdoor krijgt iedere inwoner wat nodig is: hoogwaardige, onafhankelijke en goed vindbare lokale journalistiek.

De rol van de lokale publieke omroep

De lokale publieke omroep heeft een wettelijke opdracht: het verzorgen van een media-aanbod dat evenwichtig, pluriform, herkenbaar, relevant en toegankelijk is voor alle inwoners van het verzorgingsgebied.

De omroep vervult een publieke functie, vergelijkbaar met de landelijke en regionale publieke omroepen, maar met een unieke, lokale inkleuring.

Het gaat daarbij niet alleen om verslaglegging, maar vooral om het zichtbaar maken van de geografische, sociale en culturele diversiteit binnen het verzorgingsgebied van de omroep, het creëren van maatschappelijke verbinding en het bieden van betrouwbare informatie die inwoners in staat stelt actief deel te nemen aan de lokale democratie.

Media-aanbodbeleid

Het media-aanbodbeleid is een jaarlijks opgesteld document waarin wordt beschreven welke keuzes, prioriteiten en plannen de omroep maakt met betrekking tot het complete media-aanbod. Het dient onder meer om inzicht te geven in de pluriformiteit en representativiteit van het aanbod. Het document bevat duiding over de mediaproducten, mediakanalen, platforms en de wijze waarop deze worden gemonitord. In de praktijk stelt de redactie of hoofdredacteur, in overleg met het bestuur, het media-aanbodbeleid op en legt dit ter vaststelling voor aan het pbo. Omdat elke streek wat betreft omroep en inwonersgebied verschilt, vraagt dit om een eigen media-aanbodbeleid per streek.

De rol van het pbo

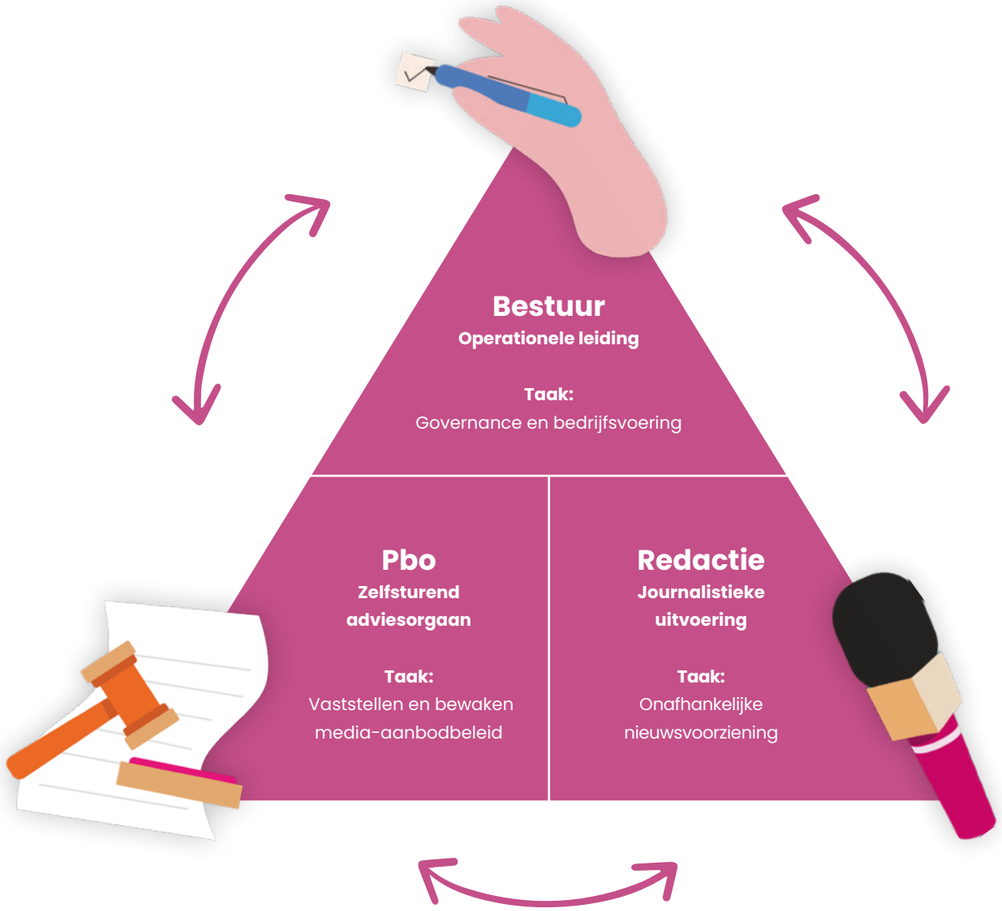
Het programmabeleid bepalend orgaan is een wettelijk verplicht en afzonderlijk orgaan binnen de omroep. Het onderscheidt de publieke omroep van de commerciële omroep: zonder pbo kan een publieke (lokale) omroep geen aanwijzing krijgen en geen publieke taken uitvoeren.

Het pbo:

- Stelt het media-aanbodbeleid van de omroep vast;
- Waakt over de representativiteit van het aanbod voor alle inwoners;
- Adviseert het bestuur en de redactie gevraagd en ongevraagd over onderbelichte thema's, stromingen en ontwikkelingen;
- Rapporteert jaarlijks over de uitvoering en voortgang;
- Ziet toe op de uitvoering van dat beleid.

Belangrijk is dat het pbo zich uitsluitend richt op het totale media-aanbodbeleid. Dus het pbo bemoeit zich nadrukkelijk niet met individuele programma's of nieuwsonderwerpen (dat is een taak van de redactie) of bedrijfsvoering (de bestuurstaak).

Krachtenspel bestuur-redactie-pbo

Wettelijke kaders

De Mediawet 2008 bevat de belangrijkste bepalingen over omroepen en de rol van het pbo daarin. De nieuwe Mediawet die naar verwachting vanaf 2028 van kracht is, verduidelijkt de rol van het pbo en positioneert het als afzonderlijk orgaan. De daaruitvolgende concrete veranderingen in de werkwijze (administratie, representatie, uitvoering) worden in het volgende hoofdstuk toegelicht.

Gehandhaafd is dat de gemeenteraad (of gemeenteraden) in het kader van de aanwijzingsprocedure het Commissariaat adviseert over de samenstelling van het pbo. Deze moet naar het oordeel van de gemeenteraad of -raden representatief zijn voor het verzorgingsgebied van de streekomroep.

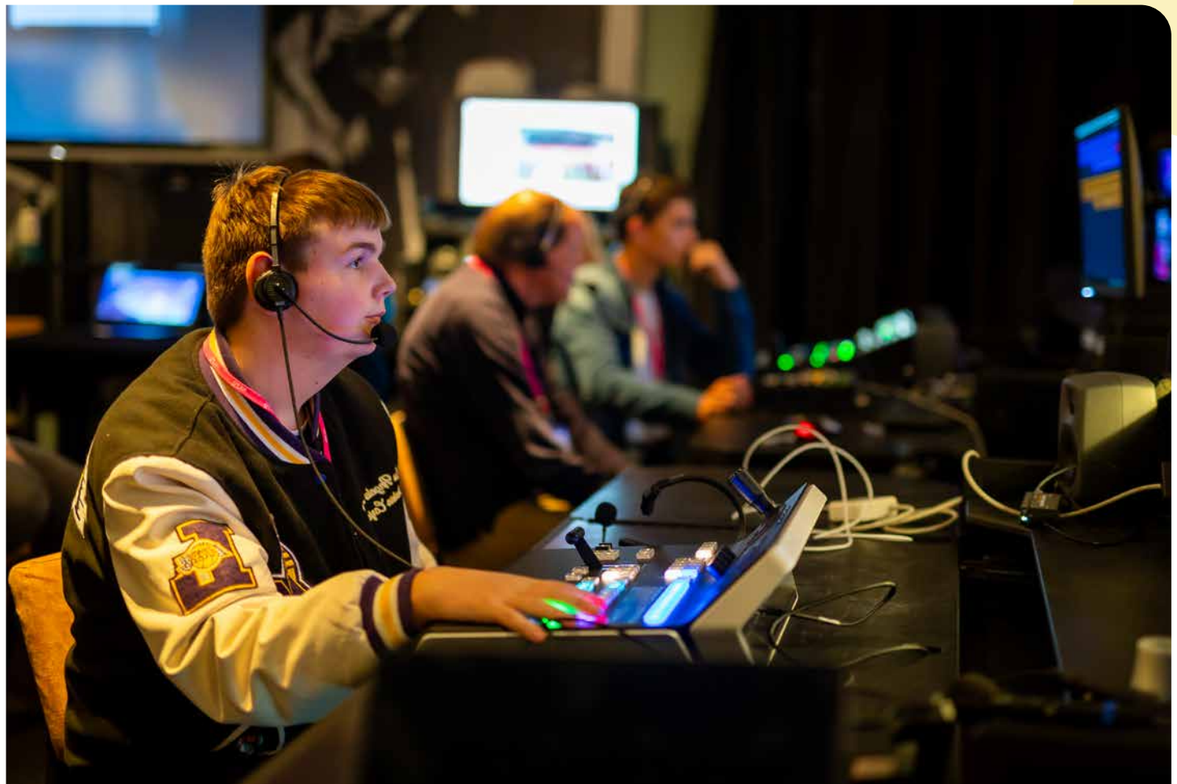
Pbo-voorwaarden en basisverplichtingen:

- Het pbo heeft ten minste vijf leden en elke gemeente wordt door ten minste één lid vertegenwoordigd
- Er is één pbo per streekomroep
- Pbo-reglement (met regels over de samenstelling, de werkwijze en de onverenigbare functies)
- Inhoudelijke en geografische representativiteit als uitgangspunt
- Bewaking van lokale inkleuring van het media-aanbodbeleid is een belangrijke rol

De leden van het programmabeleid bepalend orgaan kiezen zelf nieuwe leden. Dat doen ze op basis van één of meer voordrachten die mogen worden gedaan door het **bestuur**, de **huidige leden** van het pbo of **organisaties** die in het huishoudelijk reglement zijn aangewezen, tenzij in de statuten iets anders is afgesproken.

Daarnaast moet elke omroep beschikken over een (door het bestuur vastgesteld) beleidsplan dat wordt afgestemd op het concessiebeleidsplan (CBP) van de NLPO. Het CBP beschrijft de afspraken tussen de sector en het ministerie van OCW. Het geldt voor alle omroepen en bevat onder andere informatie over:

- Aanbodkanalen
- Media-aanbodbeleid
- Zichtbaarheid en vindbaarheid van het aanbod
- Samenwerking met lokale partners
- Afspraken met vrijwilligers
- Meerjarenbegrotingen

Werkwijze

Voor een optimaal functionerend pbo zijn er voorwaarden op het gebied van administratie, representativiteit en samenwerking. Hieronder lichten we die verder toe.

Administratie

Het is belangrijk om onderstaande onderwerpen in de organisatie van het pbo door te voeren:

- Het pbo bestaat uit minimaal vijf leden, onder wie een voorzitter en secretaris;
- Er is een actueel pbo-reglement (met in ieder geval een opsomming van de onverenigbare functies);
- Er is een rooster van aftreden. Wanneer een pbo-lid aftreedt, vult het pbo zelf de groep weer aan;
- Er is een volledig en actueel overzicht van leden en hun stromingen (zie kader);
- Het pbo is representatief voor de belangrijkste maatschappelijke, culturele, godsdienstige en geestelijke stromingen;
- Elke gemeente in het verzorgingsgebied is vertegenwoordigd door minimaal één lid;
- Het pbo geeft invulling aan de representativiteit van de gehele streek;
- Er is een vaste jaarplanning met deadlines, vergadercyclus (minimaal 4 vergaderingen per jaar) en verslaglegging;
- Er is een inwerkprogramma voor pbo-leden, bijv. via de NLPO e-learning;
- De archivering is volledig en toegankelijk (agenda's, notulen, media-aanbodbeleid, jaarverslagen).

Representatie

Het pbo is voldoende representatief. Dat begint met het inventariseren van de stromingen die mede naar het oordeel van de betrokken gemeenteraad of -raden lokaal relevant zijn. Omdat het in de praktijk soms lastig is om alle stromingen te vertegenwoordigen wordt aanbevolen om in ieder geval de kern van het pbo te laten bestaan uit een groep van vijf personen die de belangrijkste stromingen vertegenwoordigen, zoals te zien in dit overzicht.

Daarnaast is er de verplichting tot gemeentelijke representativiteit en daarvoor is de invulruimte in de kolom "Gemeente". Ook in het voorgestelde model voor de jaarplanning (zie verderop) is ruimte om extra aandacht te besteden aan thema's en stromingen die niet standaard zijn vertegenwoordigd in de kerngroep van het pbo.

De bijgevoegde tabel geeft een indicatie van mogelijke stromingen. Afhankelijk van het verzorgingsgebied kunnen ook andere stromingen relevant zijn, zoals logistiek, criminaliteit en justitie, media en vervoer.

Voorbeeld mogelijke pbo-samenstelling

Stromingen pbo	Naam kerngroep min. 5 leden	Gemeente	Wensenlijst
Sport			
Wonen en maatschappij	***Naam 1, lid***	***Gemeente A***	
Kunst en cultuur			Naam/organisatie
Religie en zingeving	***Naam 2, lid***	***Gemeente B***	
Bedrijfsleven	***Naam 3, voorzitter***	***Gemeente C***	
Politiek			
Diversiteit			
Recreatie en toerisme			
Onderwijs			Naam/organisatie
Gezondheid			
Agrarische gemeenschap	***Naam 4, secretaris***	***Gemeente B***	
Klimaat			
Jongeren	***Naam 5, lid***	***Gemeente C***	
Ouderen			Naam/organisatie
Vrijwillige inzet	***Naam 6, lid***	***Gemeente A***	
Overige stromingen (Zelf invullen, bijv. carnaval/verenigingen)	Naam 7 (in kerngroep) of naam externe spreker	Gemeente C	

Uitvoerende taken pbo

Naast een deugdelijke administratie en een representatieve samenstelling zijn er concrete, wettelijke en structurele taken waar het pbo aan moet voldoen:

- Jaarlijks **het media-aanbodbeleid vaststellen**;
- **Toezicht** op de uitvoering van dit beleid;
- Jaarlijks aanleveren van een **pbo-jaarverslag** als onderdeel van het jaarverslag van de omroep;
- Controleren of wordt voldaan aan de **ICE-norm***;
- Betrokkenheid bij benoeming en ontslag van de hoofdredacteur (de mate van betrokkenheid verschilt per omroep, conform de statuten en/of het redactiestatuut);
- **Signaalfunctie** richting redactie over trends in het verzorgingsgebied;
- Contact onderhouden met de **eigen achterban** (de stroming die het pbo-lid vertegenwoordigt) en lokale partners;
- Regelmatig **kijken, luisteren en beoordelen** of het media-aanbod aansluit op het beleid;
- Idealiter werkt het pbo daarbij volgens een passende **jaarplanning**, waarvan in deze toolkit een voorbeeld is opgenomen.

Tot slot zijn er taken die nadrukkelijk niét tot die rol van het pbo behoren. Het is belangrijk om daarvan op de hoogte te zijn ter voorkoming van rolverwarring.

Overzicht van taken die niét tot die rol van het pbo behoren. Het pbo:

- Oordeelt niet over de inhoud van een individueel radio- of tv-programma (Gehele programmareeksen vallen wél onder het pbo-toezicht wanneer die afwijken van het ~~beleid~~);
- Houdt geen toezicht op financiën;
- Heeft geen rol in de bedrijfsvoering;
- Weegt niet de personele inzet of financiële haalbaarheid (taak van bestuur/redactie);
- Beoordeelt geen individuele programmamakers.

Dit voorkomt rolverwarring en beschermt de onafhankelijke positie van de redactie.

Samenwerking met bestuur en redactie

Het succes van een effectief pbo staat of valt met goede samenwerking met bestuur en redactie:

- Het bestuur faciliteert en ondersteunt het pbo (secretarieel, logistiek);
- De hoofdredacteur is aanwezig bij pbo-vergaderingen voor toelichting en duiding;
- Een bestuurslid is regelmatig aanwezig bij de pbo-vergaderingen;
- Het pbo adviseert, stelt het media-aanbodbeleid vast en ziet toe.

Opmerking: Hoewel het pbo het orgaan is dat het media-aanbod vaststelt en evalueert, kan het zijn dat de doelen toch niet worden gehaald. Bijvoorbeeld vanwege budgettaire, logistieke en/of personele aspecten. Dat zijn de aspecten waar met name het bestuur verantwoordelijk voor is. Dit toont aan waarom een goede verhouding en samenwerking cruciaal is.

*De **ICE-norm** is een toetsingsinstrument waarmee tot 1 januari 2028 wordt gemeten of de omroep wel voldoet aan de gestelde inhoudelijke normen. Concreet betekent dit dat minimaal de helft van het programma-aanbod van de omroep een informatief, cultureel of educatief karakter heeft. Van deze vijftig procent heeft zestig procent een lokaal informatief, cultureel of educatief karakter. In de praktijk zal de hoofdredacteur de inventarisatie verzorgen en een verslag voorleggen aan het pbo ter controle.

Let op: Het wetsvoorstel spreekt niet meer van aanbod van informatieve, culturele en educatieve aard dat in het bijzonder betrekking heeft op de gemeente waarvoor het aanbod bestemd is, maar van aanbod dat in het bijzonder betrekking heeft op het lokale verzorgingsgebied waarvoor het aanbod is bestemd. **Op dit moment is er nog geen definitieve nieuwe richtlijn bekend die gedetailleerd voorziet in aanpassing of vervanging van de ICE-norm per 2028.**

Jaarplanning en vergaderen

Met een goede jaarplanning kan het pbo gestructureerd en efficiënt werken. Met dit voorbeeldmodel ontstaat een praktisch instrument voor 'Planning en Control' dat ook recht doet aan de expertise van de pbo-leden.

Het advies is om te werken met een vergadercyclus van **minimaal 4 vergaderingen per jaar**, waarbij elke pbo-vergadering in het teken staat van één of meerdere thema's.

- **Introductie per thema** Pbo-lid presenteert stand van zaken van het eigen thema met de knelpunten, de kansen en mogelijk interessante onderwerpen voor de achterban;
- **Kijkopdracht** Alle leden volgen tussentijds het media-aanbod rond dit thema;
- **Evaluatie** Bevindingen gezamenlijk bespreken en vastleggen ter aanpassing van het media-aanbodbeleid;
- **Locatie- of veldbezoek** (optioneel) pbo-vergaderingen kunnen ook worden gehouden op diverse locaties in de streek waarbij (bij afwezigheid van die kennis binnen het pbo zelf) een lokale bron wordt uitgenodigd. Hiermee wordt ook tegemoetgekomen aan de wens tot geografische spreiding;
- **Externe spreker** (optioneel) Omdat niet voor elk relevant onderwerp een inleider uit het pbo kan worden gevonden, kunnen externe sprekers uit het veld worden gevraagd te presenteren. Bijvoorbeeld iemand uit een Jongerenraad als de jongeren niet (goed) zijn vertegenwoordigd in het pbo;
- **Actualisatie media-aanbodbeleid** Alle inzichten verwerken in het jaarlijkse media-aanbodbeleidsplan en het pbo-jaarverslag;
- **Actualisatie documentatie** Controleren en waar nodig bijwerken van pbo modelregelement, inwerkprogramma-document of functieprofielen voor nieuwe posities.

In de praktijk ziet een **vereenvoudigde vergadercyclus** van één willekeurig jaar er dan bijvoorbeeld als volgt uit:

